

Vijf jaar afstand ter adoptie (2016-2020)

Belangrijke bevindingen uit de LATAR

Inleiding

Sinds 2015 registreert Fiom gegevens over vrouwen (en indien mogelijk over mannen) met een voornemen tot afstand ter adoptie in de Landelijke Afstand ter Adoptie Registratie (LATAR). Dit betreft binnenlandse afstand en adoptie. De gegevens worden aangeleverd door de begeleidende instanties. Dit heeft inmiddels geleid tot een flinke hoeveelheid informatie. We hebben een selectie gemaakt van vijf jaar LATAR, met waardevolle gegevens voor betrokkenen bij een voornemen tot afstand ter adoptie.

In 'Vijf jaar afstand ter adoptie: 2016 – 2020' beginnen we met [algemene informatie](#) over de hele groep vrouwen met een voornemen tot afstand. Daarna geven we informatie over degenen die besluiten tot afstand ter adoptie; [de afstandsouders](#). Vervolgens [vergelijken](#) we de periode 2016-2020 met gegevens uit het onderzoek 'In één klap moeder en ook weer niet' over afstand ter adoptie in de periode 1998-2007. Als laatste [zoomen](#) we in op het thema open adoptie.

We hopen dat deze informatie bijdraagt aan het telkens weer verbeteren van de begeleiding van deze kwetsbare groep onbedoeld zwangere vrouwen.

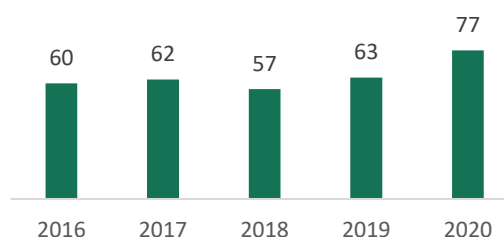
Dit stuk bevat geen toelichting op de werkwijze bij voornemens tot afstand ter adoptie. Mocht je wel betrokken zijn, maar nog niet goed op de hoogte, lees dan eerst onze [brochure voor professionals](#). Voor mensen die de LATAR nog niet kennen, ga naar onze [website](#).

1. Algemene informatie

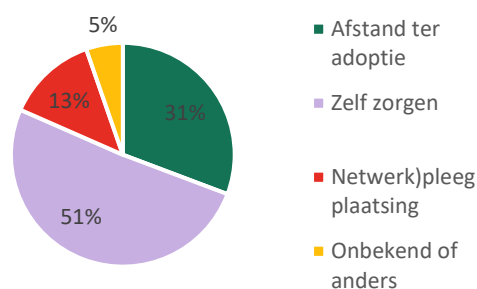
Aantal en besluit

In de periode 2016-2020 hebben 319 vrouwen¹ een voornemen tot afstand ter adoptie. Gemiddeld zijn dat 64 vrouwen per jaar. De meeste jaren ligt het aantal rond de zestig, het jaar 2020 vormt daarop een uitzondering, in dat jaar zijn er 77 vrouwen met een voornemen tot afstand ter adoptie.

Aantal vrouwen met voornemen tot afstand ter adoptie:

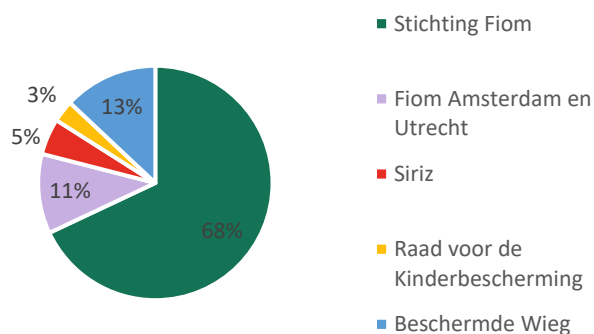

De helft van de 319 vrouwen gaat zelf voor haar kind zorgen, één op de drie doet afstand ter adoptie.

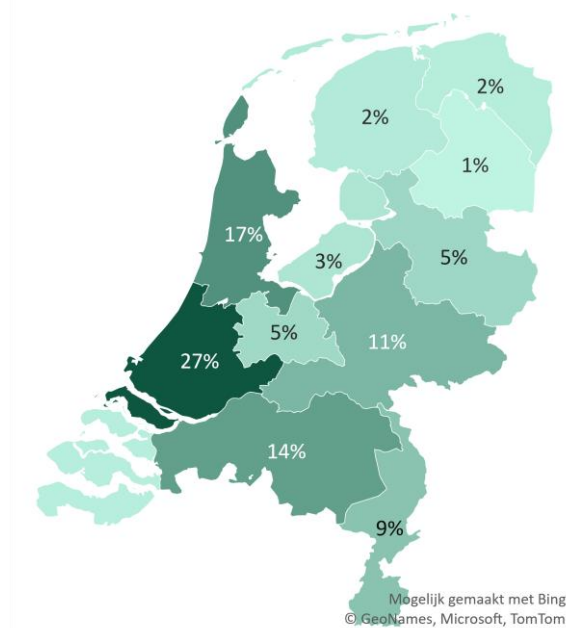
Begeleidende instanties

De 319 vrouwen zijn begeleid door de volgende instanties: Stichting Fiom, Fiom Amsterdam en Utrecht, Siriz en Beschermd Wieg². Een klein aantal vrouwen is niet door één van deze instanties geholpen. Over hen levert de Raad voor de Kinderbescherming gegevens voor de LATAR. Dit maakt het totaalplaatje compleet.

Regionale spreiding

De meerderheid van de vrouwen heeft ten tijde van het voornemen tot afstand haar woonplaats in het Westen of Zuiden van Nederland.

Omstandigheden en motieven om afstand te overwegen

Sinds 2019 wordt op meer gedetailleerde wijze in de LATAR geregistreerd wat de omstandigheden en motieven zijn van de vrouw met een voornemen tot afstand ter adoptie. De hulpverlener krijgt een reeks items voorgelegd en kruist aan welke al dan niet van toepassing zijn.

Het volgende overzicht betreft de meest genoemde omstandigheden en motieven van de vrouwen om afstand ter adoptie te overwegen:

Omstandigheden/motieven	%
Acht zichzelf niet in staat	75%
Zwangerschap laat ontdekt	74%
Denkt dat kind beter leven heeft bij adoptieouders	74%
Geen inkomen/woning/middelen	54%
Wil haar huidige manier van leven niet opgeven	48%
Geen betrokkenheid van de biologische vader	45%
Schaamte/schande	42%
Vindt zichzelf te jong	42%
Recent belastende thuissituatie	41%
Ervaart geen band/gevoelens	38%
Geen sociaal netwerk	36%
Heeft geen kinderwens (meer)	36%

Omstandigheden en motieven tot besluit afstand ter adoptie

De top twaalf van de omstandigheden en motieven die naar voren komen bij de vrouwen die werkelijk besluiten tot afstand ter adoptie ziet er als volgt uit:

Omstandigheden/motieven	%
Denkt dat kind beter leven heeft bij adoptieouders	97%
Acht zichzelf niet in staat	72%
Zwangerschap laat ontdekt	69%
Wil haar huidige manier van leven niet opgeven	67%
Heeft geen kinderwens (meer)	59%
Ervaart geen band/gevoelens	56%
Recent belastende thuissituatie	44%
Geen inkomen / woning / middelen	44%
Geen betrokkenheid vader van het kind	39%
Schaamte schande	39%
Vindt zichzelf te jong	31%
Geen sociaal netwerk	31%

Wat opvalt is het hoge percentage van de afstandsouders dat 'Denkt dat kind een beter leven heeft bij adoptieouders'.

Redenen toch geen afstand ter adoptie

Bij een deel van de vrouwen met voornemen afstand is ingevuld wat de redenen zijn om een andere keuze te maken dan afstand ter adoptie.

De meest genoemde redenen om zelf voor haar kind te gaan zorgen zijn:

- de vrouw ervaart (toch) een band met het kind
- er komt tegen de eerdere verwachting in steun van ouders/netwerk of anderszins praktische hulp
- de biologische vader/verwekker neemt een rol op zich
- het overwinnen van schaamte
- de geheimhouding die in eerste instantie speelt wordt doorbroken, met positieve gevolgen.

Voor het besluit tot pleegplaatsing zijn de vaakst genoemde redenen:

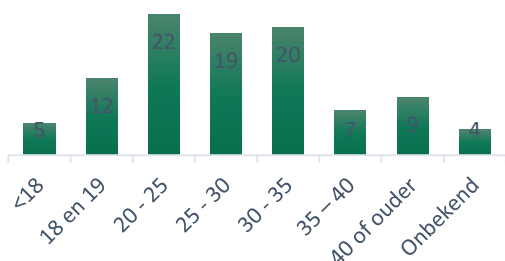
- de vrouw wil contact houden met haar kind
- ze wil het liefst zelf zorgen maar dat kan niet
- ze ervaart (toch) een band met het kind.

2. Besluit tot afstand ter adoptie 2016-2020

In de periode 2016-2020 besluiten 98 vrouwen tot afstand ter adoptie. Hier volgt informatie over deze groep.

Leeftijd

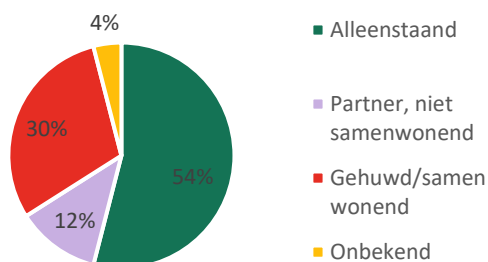
Het grootste deel van de afstandsmoeders is tussen de 20 en 35 jaar. De gemiddelde leeftijd is 28 jaar, de jongste is 15 jaar, de oudste 45 jaar.

In de periode 2016-2020 zijn er 36 meisjes onder de 18 jaar met een voornemen tot afstand, vijf van hen kiezen voor afstand ter adoptie (dit wordt pas officieel als ze 18 zijn).

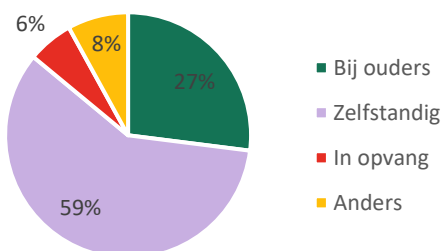
Burgerlijke staat

Iets meer dan de helft van de vrouwen is alleenstaand, één op de drie is gehuwd of samenwonend.

Woonsituatie

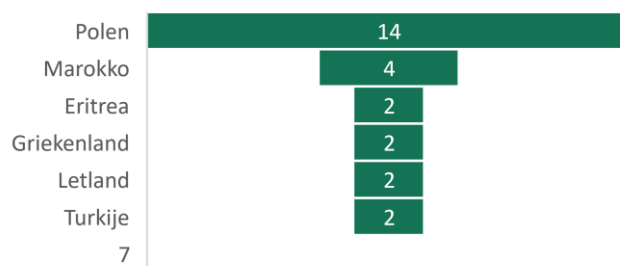
Ruim de helft van de afstandsmoeders woont zelfstandig, iets minder dan een derde woont bij de ouders.

Migratieachtergrond

41 van de 98 afstandsmoeders hebben een migratieachtergrond (42%).

De meest voorkomende migratieachtergronden zijn:

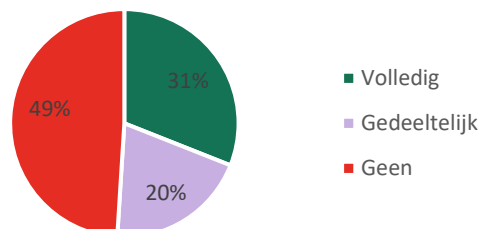
Religie

Bij 16 van de 98 afstandsmoeders speelt religie een rol (16%).

Geheimhouding

Bij de helft van de afstandsmoeders speelt geheimhouding een rol. Dit betreft volledige geheimhouding of gedeeltelijke geheimhouding, waarbij de zwangerschap bij één of meerdere naasten bekend is en voor de rest van de omgeving geheim.

Betrokkenheid biologische vader

In drie op de vier situaties is de biologische vader van het kind niet betrokken bij het besluit tot afstand ter adoptie.

Eerdere kinderen

Twee van de vijf afstandsmoeders hebben één of meer eerdere kinderen.

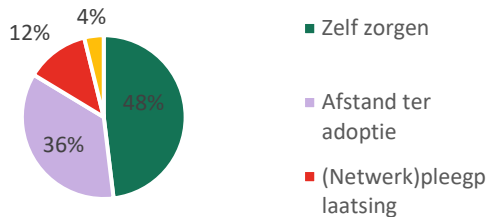
Heeft eerdere kinderen	%
Ja	42%
Nee	54%
Onbekend	4%

Late ontdekking zwangerschap

Onder late ontdekking verstaan we een ontdekking van de zwangerschap bij 30 weken of meer. Het laat ontdekken van de zwangerschap heeft als gevolg dat de vrouw minder tijd heeft om de situatie tot zich door te laten dringen.

In de periode 2016-2020 ontdekken minimaal³ 105 vrouwen met voornemen tot afstand ter adoptie de zwangerschap bij 30 weken of meer, dat is één op de drie. De volgende figuur geeft weer welk besluit deze vrouwen hebben genomen.

Besluit na late ontdekking (105 vrouwen)

Van de 105 vrouwen ontdekken er 26 de zwangerschap bij de bevalling, van hen doen er negen afstand van hun kind ter adoptie (35%).

3. Vergelijking afstand ter adoptie periode 1998-2007 en 2016-2020

In 2011 publiceerde Fiom in samenwerking met de Radboud Universiteit het onderzoek '[In één klap moeder, en ook weer niet](#)'. In dit onderzoek beschreven we de demografische en sociaaleconomische kenmerken en motieven van vrouwen die in de periode 1998-2007 in Nederland hun kind ter adoptie hebben afgestaan. Voor dat onderzoek zijn alle afstandsdossiers van die periode geanalyseerd. In de onderzochte tien jaar deden 197 vrouwen afstand van hun kind ter adoptie. We maken een vergelijking tussen de gegevens van vrouwen die afstand hebben gedaan in de periode 1998-2007 (tien jaar) en 2016-2020 (vijf jaar).

Hoe vaak afstand ter adoptie

Het aantal keren afstand ter adoptie is gelijk gebleven, in zowel de periode 1998-2007 als de periode 2016-2020 gaat dit om gemiddeld 20 keer per jaar.

Stadium zwangerschap bij aanmelding

In beide periodes is de grote meerderheid van de vrouwen aangemeld bij de begeleidende instantie nadat de abortustermijn is verstreken. Het percentage vrouwen dat is aangemeld tijdens of ná de bevalling is gestegen van 25% in 1998-2007 naar 34% in 2016-2020.

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd is gestegen van 24 jaar in 1998-2007 naar 28 jaar in 2016-2020. Het aantal vrouwen onder de 18 jaar dat afstand doet ter adoptie is gedaald van 18% in 1998-2007 naar 5% in 2016-2020.

Migratieachtergrond

Het aantal vrouwen met een migratieachtergrond dat afstand doet ter adoptie is gedaald van 56% in 1998-2007 naar 42% in 2016-2020. Het percentage vrouwen uit Oost-Europa is gestegen van 12% in 1989-2007 naar 17% in 2016-2020.

Betrokkenheid van de biologische vader

Het percentage biologische vaders dat betrokken is bij de afstand van het kind is gestegen van 5% in 1998-2007 naar 27% in 2016-2020.

Gehuwd/samenwonend

Het percentage gehuwde of samenwonende vrouwen dat afstand doet is gestegen van 16% in 1998-2007 naar 30% in 2016-2020.

Zwanger door seksueel geweld

Het aantal afstandsmoeders dat zwanger is geraakt door seksueel geweld is gedaald van 15% in 1998-2007 naar 5% in 2016-2020.

4. Open adoptie

Er is het afgelopen jaar veel aandacht geweest in de media voor afstandsmoeders, geadopteerden en de gevolgen van afstand ter adoptie. Dit was naar aanleiding van het onderzoek naar binnenlandse afstand ter adoptie in de periode 1956-1984, in opdracht van het Ministerie van Justitie. Er gaan stemmen op voor het afschaffen van afstand ter adoptie. Ook wordt er gepleit voor het invoeren van deeladoptie, de zo genoemde zwakke adoptie, waarbij niet alle juridische banden doorgesneden worden⁴. Daarnaast zijn er mensen die vinden dat alleen een open vorm van adoptie mogelijk zou moeten zijn, zodat de scheiding tussen ouder en kind beperkt blijft.

Met de term 'open adoptie' bedoelen wij een vorm van adoptie waarbij persoonlijke banden in stand blijven, ook al zijn de juridische banden verbroken. Dat wil zeggen dat er contact blijft tussen het kind en de biologische ouders. Dit is in Nederland niet per wet geregeld, maar gaat in de praktijk om een afspraak tussen betrokkenen.

De mate van openheid kan variëren. Meest voorkomend tot nu toe is de afspraak dat de afstandsouder(s) jaarlijks per brief informatie krijgt over het kind en indien gewenst ook

andersom. De openheid van 'open adoptie' is dan dus beperkt tot een briefwisseling.

In sommige gevallen ontmoeten de afstandsouders hun (jonge) kind een aantal keren per jaar. In een aantal andere landen komt dit vaker voor⁵ en in sommige landen is open adoptie zelfs per wet geregeld⁶.

Daarnaast zien wij vanuit onze ervaring met zoekacties hoe belangrijk informatie over of contact met biologische ouder(s) of kind kan zijn. Dit alles heeft ertoe geleid dat Fiom zich bezint op de mogelijkheden van open adoptie. Ten behoeve van het verdere denken over open adoptie zetten we de kennis uit de LATAR 2016-2020 over dit thema hieronder op een rij.

Het kind zien bij de bevalling

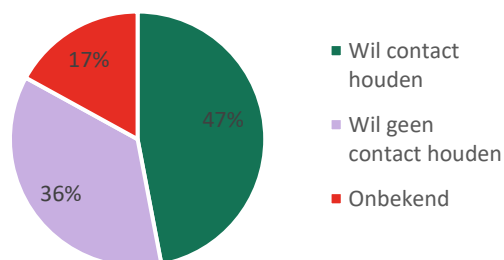
Open adoptie staat of valt met open staan voor informatie over of contact met het kind. Dit begint bij de bevalling. Sommige vrouwen vinden het te moeilijk of onwenselijk om hun kind te zien bij de bevalling. De helft van de 98 vrouwen die in de periode 2016-2020 afstand hebben gedaan wil haar kind niet zien bij de bevalling (50%). De andere helft van de vrouwen wil haar kind wel zien bij de bevalling, op twee vrouwen na van wie dit gegeven onbekend is.

Contact tijdens de tijdelijke plaatsing

Uit de gegevens blijkt dat 20 van de 98 vrouwen die afstand hebben gedaan hun kind hebben gezien tijdens de tijdelijke pleegplaatsing van drie maanden vanaf de bevalling (20%).

Contact na plaatsing bij aspirant-adoptieouders

De volgende figuur geeft de wens tot contact weer na de afstand ter adoptie.

In totaal willen 46 van de 98 afstandsmoeders contact houden na afstand ter adoptie. Voor 32 van hen geldt dat ze één of meer keer per jaar informatie over en foto's van hun kind willen ontvangen. Daarnaast willen tien vrouwen hun kind en de adoptieouders één of meer keer per jaar ontmoeten. Dat is op het totaal van 98 afstandsmoeders 10% en lijkt een toename ten opzichte van eerdere jaren.

Tot slot

De LATAR draagt bij aan meer inzicht in de begeleiding bij afstand ter adoptie. Wij danken alle partners voor het aanleveren van de gegevens. We willen hier nogmaals onder de aandacht brengen dat de informatie niet door de ouder(s) zelf is aangeleverd. We zijn ons er van bewust dat dit nooit een volledig beeld kan geven van afstand ter adoptie. Dat is de reden dat we komende jaren een onderzoek gaan doen naar de eigen beleving van de betrokkenen.

Informatie over verder onderzoek van Fiom:

<https://fiom.nl/kenniscollectie>

Voor meer informatie uit de LATAR, neem contact op via onderzoek@fiom.nl

¹ Voor de leesbaarheid en omdat de biologische vader vaak niet betrokken is bij het voornemen tot afstand, spreken we in dit stuk voornamelijk over 'vrouwen' in plaats van ouder(s).

² Stichting Beschermde Wieg levert gegevens aan vanaf het jaar 2018.

³ 'Minimaal', omdat van een deel van de vrouwen (10.5%) niet bekend is wanneer ze de zwangerschap ontdekken.

⁴ In Nederland bestaat één wettelijke vorm van adoptie, de zogenaamde sterke adoptie, waarbij de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijke ouders volledig worden verbroken.

⁵ Zoals in Engeland, de VS, Canada, Nieuw-Zeeland en Australië en sinds enige tijd ook in Spanje en Zwitserland.

⁶ Een voorbeeld van een land waar open adoptie al langere tijd in de wet is opgenomen is New South Wales (Australië), recenter Spanje, Zwitserland en sinds 2020 ook Duitsland.